UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

POSLOVNA UČINKOVITOST SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA PO METODOLOGIJI IMD

BLAŽ SIMONČIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani(-a) Blaž Simončič, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor zaključne strokovne naloge z naslovom Poslovna učinkovitost slovenskega gospodarstva po metodologiji IMD, pripravljene v sodelovanju s svetovalcem/svetovalko prof. dr. Matejo Drnovšek.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo zaključne strokovne naloge/diplomskega dela/specialističnega dela/magistrskega dela/doktorske disertacije na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
    - poskrbel(-a), da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v zaključni strokovni nalogi/diplomskem delu/specialističnem delu/magistrskem delu/doktorski disertaciji, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
    - pridobil(-a) vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal(-a);
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predložene zaključne strokovne naloge/diplomskega dela/specialističnega dela/magistrskega dela/doktorske disertacije dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____ Podpis avtorja:_____

KAZALO

UVOD 1
1 NACIONALNA KONKURENČNOST 1
2 OPREDELITEV NACIONALNE KONKURENČNOSTI 2
3 MERJENJE NACIONALNE KONKURENČNOSTI 4
4 MERJENJE KONKURENČNOSTI PO METODOLOGIJI IMD 4
5 PODPODROČJA POSLOVNE UČINKOVITOSTI (IMD) 7
5.1 Produktivnost 7
5.2 Trg dela 8
5.3 Finančni trgi 9
5.4 Managerske prakse 10
5.5 Odnosi in vrednote 10
6 POSLOVNA UČINKOVITOST SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA 11
7 PODPODROČJA POSLOVNE UČINKOVITOSTI IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE 13
7.1 Finančni trgi 14
7.2 Managerske prakse 16
7.3 Produktivnost 17
7.4 Trg dela 19
7.5 Odnosi in vrednote 21
SKLEP 22
LITERATURA IN VIRI 23

KAZALO TABEL

Tabela 1: Doseženo mesto Slovenije pri poslovni učinkovitosti in končni uvrstitvi 12
Tabela 2: Dosežena mesta Slovenije po podpodročjih poslovne učinkovitosti 13
Tabela 3: Uvrstitev Slovenije na podpodročju finančnih trgov v letih od 2008 do 2011. 15
Tabela 4: Uvrstitev Slovenije na podpodročju managerskih praks v letih od 2008 do 2011. 16
Tabela 5: Uvrstitev Slovenije na podpodročju produktivnosti v letih od 2008 do 2011. 18
Tabela 6: Uvrstitev Slovenije na podpodročju trga dela v letih od 2008 do 2011. 19
Tabela 7: Uvrstitev Slovenije na podpodročju odnosov in vrednot v letih od 2008 do 2011. 21

KAZALO SLIK

Slika 1: Diamantni model konkurenčnosti 3
Slika 2: Področja in podpodročja konkurenčnosti 5
Slika 3: Zajem podatkov 6
Slika 4: Gibanje poslovne učinkovitosti in končne uvrstitve od leta 2005 do 2011 12
Slika 5: Poslovna učinkovitost v letih od 2008 do 2011 14

UVOD

Konkurenčnost slovenskega gospodarstva se je v zadnjih letih vztrajno zmanjševala na vseh lestvicah konkurenčnosti. Posledično je pogosto obravnavana tema med politiki, novinarji in gospodarstveniki. Vsi iščejo rešitve in predlagajo ukrepe za izboljšanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.

Številni avtorji opredeljujejo konkurenčnost kot večplasten, dinamičen in širok pojem. Iz tega izhajajo različne metodologije merjenja. V zaključni strokovni nalogi sem se osredotočil na merjenje konkurenčnosti po metodološkem pristopu Inštituta za razvoj managementa (v nadaljevanju IMD). IMD meri predvsem sposobnost nacionalnih ekonomij pri privabljanju novih in zadrževanju obstoječih vlagateljev z oblikovanjem konkurenčnega poslovnega okolja. Vsako leto izdajo The World Competitiveness Yearbook (v nadaljevanju WCY), ki je najbolj obsežno letno poročilo o konkurenčnosti držav.

Metodološki pristop merjenja globalne konkurenčnosti posameznega gospodarstva zajema štiri temeljna področja; ekonomski uspeh, poslovno učinkovitost, vladno učinkovitost in infrastrukturo. V zaključni strokovni nalogi sem se osredotočil na na poslovno učinkovitost, ki v grobem opisuje ali so podjetja produktivna, urejenost trga dela, možnost dostopa do finančnih virov, managerske prakse vodilnih v podjetjih in odnose ter vrednote.

Namen zaključne strokovne naloge je na podlagi podatkov IMD, med leti 2008 in 2011, razbrati trende pri posameznih podpodročjih poslovne učinkovitosti. V nadaljevanju pa iz analiziranih podatkov ugotoviti trenutno stanje na podpodročju poslovne učinkovitosti slovenskega gospodarstva.

Cilj zaključne strokovne naloge je oblikovati rešitve za izboljšanje poslovne učinkovitosti slovenskega gospodarstva po posameznih podpodročjih na podlagi strokovne literature in intervjuja managerja iz prakse.

V prvem delu zaključne strokovne naloge bom predstavil teoretični vidik konkurenčnosti. Opredelil bom nacionalno konkurenčnost in predstavil načine merjenja konkurenčnosti. Nato se bom osredotočil na merjenje konkurenčnosti po metodološkem pristopu IMD. Podrobno bom predstavil teoretične vidike podpodročij poslovne učinkovitosti: produktivnosti, trga dela, finančnih trgov, managerskih praks in vrednot ter odnosov. V drugem, empiričnem delu bom analiziral podatke iz letnih poročil IMD, v obdobju od leta 2008 do 2011 in predstavil rešitve, ki bi jih morala sprejeti Slovenija za dvig poslovne učinkovitosti gospodarstva.

1 NACIONALNA KONKURENČNOST

V dobi razvoja globalnih ekonomij, liberalizacije trgov in hitrega pretoka informacij, postaja nacionalna konkurenčnost ključen dejavnik svetovne gospodarske tekme. Vprašanje zakaj nekaterim gospodarstvom uspe tekmovati na tujih trgih, je eno najpogosteje zastavljenih vprašanj v današnjem času. Konkurenčnost naroda običajno pomeni sposobnost agresivnega tekmovanja na svetovnih trgih z izvozom in neposrednimi tujimi naložbami. Na podjetniški ravni

je pomembna predvsem konkurenčnost poslovnega okolja podjetij, ki podpre razvoj domačih podjetij, da postanejo konkurenčna na svetovni ravni (Drnovšek & Prodan, 2005, str. 179).

Konkurenčne države so tiste, ki so uspešne pri izvajanju povezanih politik za izboljšanje produktivnosti gospodarstva. Produktivnost se povečuje, če vrednost blaga in storitev narašča ali pa so blago in storitve uspešneje proizvedene. Ob tem velja poudariti, da z ustrezno politiko povečujemo rast produktivnosti države, vplivamo na naložbe in učinkovitost proizvodnje. Vlade pozitivno vplivajo na konkurenčnost s sprejemanjem ustreznih zakonov, vladnimi institucijami in zmanjševanjem birokratskih ovir. S tem spodbujajo naložbe in izboljšujejo učinkovitost proizvodnje. Konkurenčnost se povečuje z odprtostjo trgov, razvojem učinkovitih finančnih trgov in privatnega sektorja. Novejše raziskave poudarjajo pomen javnih naložb v infrastrukturo in človeški kapital. Prav tako se konkurenčnost države povečuje s poštenim poslovanjem podjetji in dosledno izvajanimi zakoni (Weymouth & Feinberg, 2011, str. 143).

Države so pristale na zniževanje trgovinskih ovir zaradi velike gospodarske krize leta 1930. Skupina znanstvenikov na čelu z J. M. Kenynes, so leta 1929 dokazali, da je prišlo do krize zaradi protekcionističnih politik v posameznih državah. V izogib ponavljanju zgodovine so države podpisale Bretton Woodski sporazum leta 1944. Glavni namen sporazuma je bil liberalizacija svetovne trgovine (Garelli, 2004, str. 732).

Trgovinske ovire pri članicah Svetovne trgovinske organizacije (WTO) znašajo danes manj kot 4 %. Države včlanjene v Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) so še dodatno poglobile sodelovanje s prostim pretokom kapitala, blaga in storitev. Po drugi svetovni vojni so se pojavili prostotrgovinski sporazumi, kot je NAFTA v Ameriki in Evropska unija v Evropi. Povezovanje narodov je pospešilo razvoj globalizacije, prenos znanja in tehnologije v še hitreje spreminjajočem svetu (Garelli, 2004, str. 732).

Podjetništvo je imelo od tega velike koristi v množici novih priložnosti. Ena izmed njih je prosta izbira pokrajine delovanja. To je privedlo do tega, da morajo države oblikovati in predstavljati svoje konkurenčne prednosti, da bi privabile podjetja. Pri tem ne obstaja enoten recept za oblikovanje konkurenčnosti. Kljub različnim primerjavam med posameznimi državami je nazadnje treba prilagoditi politiko za dosego konkurenčnosti posameznim lokalnim značilnostim okolja. Konkurenčne strategije uspejo, ko so prilagojene ekonomskim zahtevam svetovnih trgov, usklajene s socialnimi zahtevami državljanov, njihovega vrednostnega sistema in tradicije posamezne države (Garelli, 2004, str. 732).

2 OPREDELITEV NACIONALNE KONKURENČNOSTI

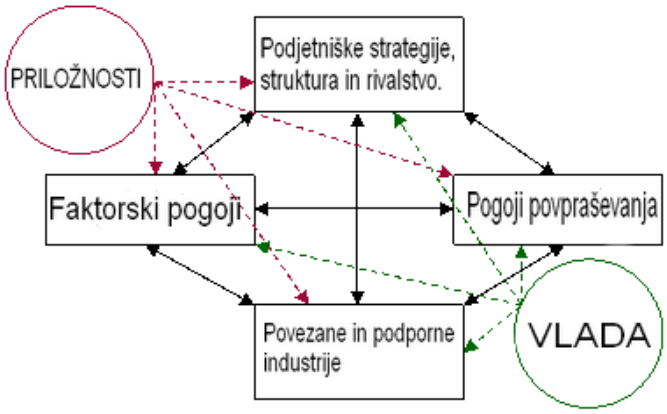
Koncept, s katerim so ekonomisti v preteklosti merili konkurenčnost, je temeljil na primerjalnih prednostih države. Opredeljen je bil na statičnih dejavnikih, kot so zemlja, kapital, naravni viri in delovna sila. Izvori primerjalnih prednosti med posameznimi državami so različni. Izvirajo iz razlikujočih proizvodnih tehnologij, drugačnih vzorcih porabe, razlike v obilju proizvodnih dejavnikov in različna raven doseženega razvoja (Drnovšek & Prodan, 2005, str. 180 - 181).

V obdobju količinske gospodarske rasti je bila konkurenčnost opredeljena statično. Z globalizacijo pa so se pojavile bolj dinamične oblike konkurenčnosti, ki pogosto temeljijo na razvoju informacijske tehnologije. Tako je postal pomemben razvoj človeškega kapitala, razvoj inovacijskih sposobnosti in informacijskih tehnologij (Drnovšek & Prodan, 2005, str. 180 - 181).

Diamantni model konkurenčnosti je razvil Michael Porter. Na podlagi njegovega modela lažje razumemo konkurenčne prednosti posameznih držav. Porterjeva teorija temelji na empiričnih podatkih, pridobljenih iz različnih držav po svetu. Konkurenčnost razlaga kot diamantno strukturo štirih skupin značilnosti: naravni resursi, proizvodni dejavniki, konkurenčnost in strategijo podjetji, raven povpraševanja ter povezane in tekmovalne panoge Poleg naštetih dejavnikov je dodal še dva, ki se razlikujeta med posameznimi državami; vpliv vlad in naključij (Porter & Kramer, 2006, str. 2 - 13).

Na podlagi raziskav je prišel do zaključka, da če želimo razumeti konkurenčne prednosti posameznih narodov pred drugimi, moramo analizirati konkurenčnost na ravni panog dejavnosti. Da bi dosegli konkurenčnost na svetovni ravni, ni zadostno doseganje konkurenčnosti v eni panogi, ampak jih je treba med sabo povezati v tehnološkem, inovacijskem in nabavnem vidiku. Dolgoročna konkurenčnost temelji na sposobnosti povezovanja podjetji v industrijske grozde. Stem so posamezna podjetja prisiljena krepiti lastno konkurenčnost za obstoj na trgu (Porter & Kramer, 2006, str. 2 - 13).

Slika 1: Diamantni model konkurenčnosti

Vir: Porter M., Diamond Model and Clusters, 2012.

Vsem opredelitvam konkurenčnosti v zadnjem času je skupno, da jo definirajo kot večplasten, dinamičen in širok pojem. Zato obstajajo številne definicije in posledično metodologije merjenja. V nadaljevanju bom predstavil nekaj najpogostejših opredelitev konkurenčnosti (Garelli, 2004, str. 739).

Konkurenčnost je področje ekonomske vede, ki analizira dejstva in politike, ki oblikujejo sposobnost naroda za ustvarjanje in ohranjanje okolja, ustvarjanje večje dodane vrednosti podjetji in zagotavljanje večje blaginje ljudi (Garelli, 2008, str. 16).

Sposobnost države pri doseganju dolgoročnih stopenj rasti BDP-ja na prebivalca (Sachs, Esty, & Porter, 1996, str. 19).

Konkurenčnost je raven do katere lahko narod, v razmerah proste trgovine in prostega trga, proizvaja proizvode in storitve, medtem ko sočasno na dolgi rok ohranja in razširja realne dohodke ljudi (OECD).

3 MERJENJE NACIONALNE KONKURENČNOSTI

Koncept konkurenčnosti je pogosto opredeljen z makroekonomskimi kategorijami, kot so spremembe v menjalnih tečajih med denarnimi enotami ali pa cena dela oziroma višina plač. V skupino mikroekonomskih dejavnikov pa sodijo stopnja razvoja podjetništva, podjetniške pobude, zapletenost administrativnih omejitev, postavljenih s strani države, razne druge omejitve pri poslovanju, tehnološka razvitost podjetji in podpora vladnih institucij. Obe skupini dejavnikov omogočata oceno nacionalne konkurenčnosti (Wignaraja & Joiner, 2004, str. 2).

Nacionalno konkurenčnost merijo in spremljajo različne mednarodne institucije. Najbolj prepoznavne v svetu so: Svetovna banka (WB), Mednarodni denarni sklad (IMF), Svetovni ekonomski forum (WEF) in Inštitut za razvoj managementa (IMD) (Wignaraja & Joiner, 2004, str. 2).

V nadaljevanju se bom osredotočil na merjenje konkurenčnosti po metodološkem pristopu Inštituta za razvoj managementa (IMD). IMD meri predvsem sposobnost nacionalnih ekonomij pri privabljanju novih in zadrževanju obstoječih vlagateljev z oblikovanjem konkurenčnega poslovnega okolja. Po tem pristopu so najbolj konkurenčne države tiste, ki so globalno usmerjene, privlačne za naložbe in imajo visoko delovno produktivnost, pogojeno tako s plačami kot naravo nacionalnih vrednot (Drnovšek & Prodan, 2005, str. 195).

4 MERJENJE KONKURENČNOSTI PO METODOLOGIJI IMD

International Institute for Management Development, s sedežem v Švici, natančneje v mestu Lausanne ima dolgo tradicijo merjenja konkurenčnosti. Nacionalno konkurenčnost ocenjuje v sodelovanju s partnerskimi institucijami od leta 1989 (Rosselet-McCauley, 2011, str. 480).

Vsako leto izda The World Competitiveness Yearbook (v nadaljevanju WCY), ki je najbolj obsežno letno poročilo o konkurenčnosti držav. WCY analizira in razvršča države po njihovih sposobnostih, da ustvarijo in ohranijo konkurenčno poslovno okolje, ki spodbuja konkurenčnost podjetij, privablja nove in zadržuje obstoječe investitorje (Rosselet-McCauley, 2011, str. 480).

Konkurenčnost države ni omejena samo na BDP in produktivnost, zato ker se podjetja soočajo tudi s političnimi, družbenimi in kulturnimi dimenzijami. Države morajo zagotoviti okolje, ki ima najbolj učinkovito strukturo instituciji in politike za spodbujanje konkurenčnosti (Rosselet-McCauley, 2011, str. 480).

WCY uporabljajo različne poslovne skupnosti. Podjetniki se na podlagi poročila odločajo o naložbenih načrtih in novih lokacijah poslovanja. Vlade v poročilu najdejo indikatorje, ki

ocenjujejo njihovo politiko konkurenčnosti v primerjavi z drugimi državami. Akademiki pa podatke WCY uporabljajo za boljše razumevanje in analizo tekmovanja držav na svetovnem tržišču (Core Activities, 2012).

Poročilo WCY je leta 2011 zajemalo 59 držav in pokrajin s pomembno vlogo na svetovnih trgih. Države so razvrščene na podlagi več kot 300 indikatorjev, razdeljenih v štiri temeljne skupine (Rosselet-McCauley, 2011, str. 480):

• **Ekonomski uspeh** (78 indikatorjev), ki opisujejo makroekonomsko stanje domačega gospodarstva, mednarodne menjave, mednarodnega investiranja, zaposlenosti in cen.

• **Vladna učinkovitost** (71 indikatorjev), ki spremljajo v kolikšni meri vladne politike vodijo in podpirajo nacionalno konkurenčnost, javne finance, fiskalna politika, institucionalni okvir, poslovna zakonodaja in družbeni okvir.

• **Poslovna učinkovitost** (68 indikatorjev), ki ocenjujejo, ali se podjetja obnašajo na inovativen, dobičkonosen in odgovoren način, kakšna je njihova produktivnost, urejenost trga dela, financiranje, poslovne prakse in odnosi in vrednote.

• **Infrastruktura** (114 indikatorjev), ki merijo, v kolikšni meri tehnološki, znanstveni in človeški viri zadovoljujejo potrebe poslovnega sektorja. Sem sodi osnovna infrastruktura, tehnološka infrastruktura, znanstvena infrastruktura, zdravje in okolje ter izobraževanje.

Slika 2: Področja in podpodročja konkurenčnosti

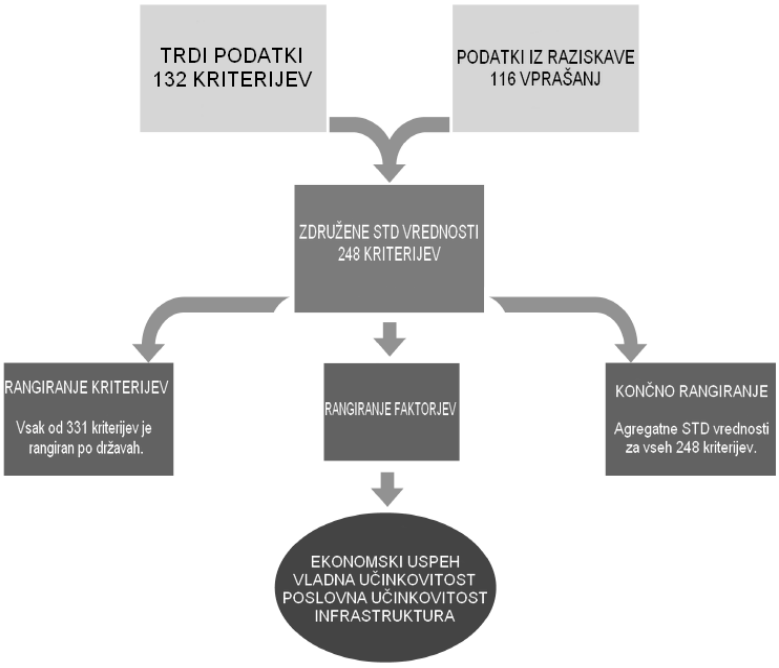
Vir: Rosselet-McCauley S., IMD World Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 35.

V WCY so uporabljene različni tipi podatkov za merjenje kvantitativnih in kvalitativnih ekonomskih pojavov in sicer (Rosselet-McCauley, 2011, str. 481-482):

- Statistični indikatorji (trdi podatki) za merjenje kvantitativnih pojavov, izvirajo iz mednarodnih, državnih in regionalnih organizacij, kot so na primer OECD, Svetovna banka, statistični uradi itd. Nanašajo se na neposredno spremljanje statističnih podatkov in vključujejo 132 indikatorjev. Njihova utež pri izračunavanju skupnega ranga znaša 2/3.

- Indikatorji zbrani z anketo (mehki podatki) za merjenje kvalitativnih ekonomskih pojavov, so ocene zbrane na podlagi obsežne in reprezentativne ankete s pomočjo mreže partnerskih organizacij in vsebujejo vprašanja v obliki anketnega vprašalnika, poslana vodstvenim delavcem višjega in srednjega managementa vseh držav, ki jih pokriva WCY. Omenjeni podatki se uporabljajo predvsem za prepoznavanje dejavnikov, ki jih ni lahko izmeriti, kot so na primer; delovanje vodstva, delovna razmerja, korupcija, skrb za okolje in kakovost življenja. Vsebujejo tudi napovedi in pričakovanja za prihodnost s strani managerjev, ki delajo v mednarodnem okolju. Njihova utež pri izračunu skupnega ranga je približno 1/3.

Slika 3: Zajem podatkov

Vir: Rosselet-McCauley S., IMD World Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 40.

V WCY je zajetih 311 indikatorjev od tega je uporabljenih v izračunih 248 ostalih 83 pa služijo kot informacije v ozadju. Vsak indikator se izračuna z uporabo metode standardnega odklona (STD). V večini primerov velja, da je višja vrednost boljša npr.: bruto domači proizvod. Pri izračunih inflacije pa je država z nižjo vrednostjo na prvem mestu. Z metodo standardnega odklona merimo relativno razliko v ekonomski uspešnosti. V prvem koraku se izračunajo povprečne vrednosti za celotno gospodarstvo enačba (1). Nato pa standardni odklon po naslednji formuli (2):

$$S = \sqrt{\frac{\sum(x-\bar{x})2}{N}} \qquad (1)$$

$$(STvalue)i\,\frac{x-\bar{x}}{s} \qquad (2)$$

Legenda: C: izvorna vrednost; N: število držav; S: standardni odklon

Na podlagi izračunov določijo obliko porazdelitve. Lestvice pod faktorjev se izračuna s povprečjem STD vrednosti. Vsi statistični podatki so obteženi z 1. Anketni podatki pa so uteženi tako, da njihove vrednosti predstavljajo eno tretjino pri končnem rangiranju. Pri končnem rangiranju se izračuna povprečje vseh dejavnikov, nato pa se jih spremeni v indeks, tako dobi vodilno gospodarstvo indeks 100 (Rosselet-McCauley, 2011, str. 480).

5 PODPODROČJA POSLOVNE UČINKOVITOSTI (IMD)

V poročilu WCY so zajeta štiri področja pri izračunavanju globalne konkurenčnosti: ekonomski uspeh, vladna učinkovitost, poslovna učinkovitost in infrastruktura. V nadaljevanju se bom osredotočil na poslovno učinkovitost, ki v grobem opisuje ali so podjetja produktivna, urejenost trga dela, možnost dostopa do finančnih virov, poslovne prakse podjetji in vrednote.

5.1 Produktivnost

Pri produktivnosti gre za širok koncept. V splošnem je opredeljena kot razmerje med izložki in vložki, ki so potrebni za proizvodnjo v določenem procesu. Produktivnost je orodje za vrednotenje in primerjanje uspešnosti proizvodnje na različnih ekonomskih ravneh, kot so časovna, individualna, organizacijska, sektorska in narodna raven (Coelli, Prasada & Battese, 2005, str. 3-9).

Pri produktivnosti merimo razmerje med količinsko izraženimi učinki in količinami prvin poslovnega procesa, ki so bile porabljene. Kot prvino poslovnega procesa najpogosteje upoštevamo en variabilen input, to je delo izraženo s številom ur ali pa s številom zaposlenih. Večji kot je kazalnik produktivnosti, bolj učinkovito so izkoriščene prvine poslovnega procesa (Coelli, et al., 2005, str. 3-9).

Produktivnost gospodarstva pomembno vpliva na konkurenčnost države. Merimo jo lahko na različnih področjih gospodarstva na primer: v kmetijstvu, proizvodnji in storitvah. Pri merjenju pa naletimo na težave. Produktivnost je v splošnem opredeljena kot izložek na zaposlenega na uro in pogosto v primerjavi na BDP. Zlasti v storitvenem sektorju jo je težko opredeliti. Sama panoga pa predstavlja velik del BDP-ja v razvitih državah. Za odpravo ovire so se v znanstvenih krogih pojavile širše opredelitve produktivnosti (Garelli, 2008, str. 30).

V poročilu WCY so zajeti naslednji indikatorji produktivnosti, podrobneje opisani v prilogi 1:

- celotna produktivnost,
- rast produkti,
- delovna produktivnost,
- rast delovne produktivnosti,
- produktivnost v kmetijstvu,
- produktivnost v proizvodnji,
- produktivnost v storitvah,
- uspešnost velikih podjetji,

- uspešnost majhnih in srednje velikih podjetji
- produktivnost podjetji.

5.2 Trg dela

Delo predstavlja enega izmed osnovnih trgov proizvodnih dejavnikov. Zajema človeški fizični, psihični in intelektualni napor. Podobno kot storitev se prodaja in kupuje na trgu, neločljivo od osebe, ki jo nudi. Pri transakciji gre za impliciten, oseben odnos. Trg dela razporeja delavce na različna dela in koordinira odločitve o zaposlitvi ljudi. Povpraševalci na trgu dela so delodajalci, ponudniki pa delojemalci (Malačič, 1995, str. 7 - 8).

Trg dela tako sestavljata ponudba in povpraševanje, podobno, kot velja za ostale trge. Delovne storitve ponujajo gospodinjstva, po katerih povprašujejo predvsem podjetja, delno pa tudi država. Posebna značilnost trga dela je podvrženost regulacijam, ki se razlikujejo med posameznimi državami (Malačič, 1995, str. 7 - 8).

Ena od regulaciji je zakon o minimalni plači - določa najnižjo plačo, ki jo lahko delodajalec izplača za polni delovni čas. Delodajalci ne morejo kupiti dela ceneje kot po minimalni plači, če ne želijo kršiti zakona. Poleg zakona o minimalni plači pa ceno dela omejuje tudi zakonodaja, ki sindikate pooblašča, da se namesto delavcev pogajajo o bruto plačah in ostalih značilnostih delovnih razmerij. Prav tako kolektivne pogodbe določajo izhodiščne plače za različne vrste dela, ki so ponovno minimalne plače za določene podskupine delavcev (Destefanis & Mastromatteo, 2009, str. 3 - 10).

Navedene regulacije na trgu delovne sile in različne obdavčitve dela s strani države večinoma zmanjšujejo konkurenčnost gospodarstva. Pomembno vplivajo na razlike v konkurenčnosti dela v posameznih državah (Destefanis & Mastromatteo, 2009, str. 3 - 10).

Pozitiven učinek na konkurenčnost dela ima visoko izobražena, usposobljena in zdrava populacija. Slednje postane ključno v razvitih gospodarstvih z visoko dodano vrednostjo na zaposlenega. Prav tako se konkurenčnost trga dela zvišuje s fleksibilno zakonodajo, ki omogoča enostavno zaposlovanje in odpuščanje delavcev. (Destefanis & Mastromatteo, 2009, str. 3 - 10).

V poročilu WCY so zajeti naslednji indikatorji, ki opisujejo trg dela, podrobneje prikazani v prilogi 2:

- plače zaposlenih v proizvodnji,
- celotni stroški dela v predelovalni industriji,
- prejemki pri storitvenih poklicih,
- prejemki managerjev,
- razmik med prejemki,
- delovne ure,
- odnosi z delavci,
- motiviranost delavcev,
- nesporazumi med managementom in delavci,
- usposabljanje zaposlenih,
- delovna sila,
- rast delovne sile,
- delne zaposlitve,
- ženska delovna sila,
- tuja delovna sila,
- usposobljeni delavci,
- finančne sposobnosti,

- pridobljeni in zadržani talenti,
- beg možganov,
- tuji usposobljeni delavci,
- mednarodne izkušnje in
- sposobni vodilni managerji.

5.3 Finančni trgi

V sodobnih gospodarstvih se s finančnimi sredstvi trguje na organiziranih trgih. Obstoj finančnega trga sam po sebi ne zagotavlja pogoja za ustvarjanje in izmenjavo finančnih sredstev. Finančni trg je namreč le mehanizem, ki zagotavlja prenos prihrankov od varčevalcev k investitorjem (Blatnik, 2010, str. 6 - 10).

Suficitna gospodarska celica je tista, ki ima finančne prihranke, deficitna pa tista, ki investira več kot prihrani sama. Varčevalci svoje prihranke prenašajo k porabnikom oziroma investitorjem neposredno ali posredno preko finančnih posrednikov. V vsakem primeru prenos prihrankov poteka preko finančnega trga. Finančni trgi in finančne ustanove omogočajo hitrejši in učinkovitejši prenos prihrankov od varčevalcev k investitorjem (Blatnik, 2010, str. 6 - 10).

Alokacijska učinkovitost finančnega trga zagotavlja, da investirajo le tisti ekonomski subjekti, ki imajo najboljše sposobnosti in možnosti. Z ekonomsko učinkovitostjo finančni trg zagotavlja, da bodo prihranki porabljeni za take naložbe, ki bodo povečale premoženje in posledično potrošnjo varčevalcev, investitorjev in celotne ekonomije. To pa se posredno odraža na višji konkurenčnosti gospodarstva (Bodie, Kane & Marcus, 2011, str. 375 - 376).

Gospodarstva se med sabo razlikujejo po strukturi finančnega sistema. Poznamo bančnoorientirane finančne sisteme z manj razvitim trgom kapitala in veliko vlogo bank in pa tržno orientirani finančni sistemi z razvitimi trgi kapitala, aktivno prevzemno dejavnostjo in velikim številom podjetji na borzi. Struktura finančnega sistema vpliva na prekomerno investiranje v primeru poceni finančnih sredstev, vpliva na učinkovitost trga prevzemov in lastniško strukturo podjetji (Bodie, et al, 2011, str. 33 - 40).

Z integracijo finančnih trgov povečujemo njihovo učinkovitost in konkurenčnost. Nižje ovire za vstop na finančni trg povečujejo konkurenco med posameznimi finančnimi subjekti. Prav tako se poveča likvidnost finančnih trgov, diverzifikacija in delitev tveganj, ekonomije obsega in večja ponudba sredstev, ki je na voljo podjetniškemu sektorju za nove naložbe, ki posredno zvišujejo konkurenčnost gospodarstva. Razviti finančni trgi omogočajo nižje stroške investiranja in nove naložbe, ključne za gospodarsko rast (ECB - The competitiveness of European financial markets. An economic framework for effective policy-making, 2012).

V poročilu WCY so zajeti naslednji indikatorji, ki opisujejo učinkovitost finančnih trgov, prikazani v prilogi 3:

- velikost sredstev v bančnem sektorju,
- finančne kartice v obtoku,
- finančne transakcije s karticami,
- naložbeno tveganje,
- bančne in finančne storitve,
- transparentnost finančnih instituciji,
- finančne in bančne regulacije,
- dejavnik finančnega tveganja,
- delniški trg,
- kapitalizacija delniškega trga,

- vrednost trgovanja na borzi,
- seznam domačih podjetji,
- borzni indeks v odstotkih,
- pravice delničarjev,
- posojila,
- tvegani kapital in
- podjetniški dolg.

5.4 Managerske prakse

Globalizacija in prehod v digitalno ekonomijo, vedno večje zahteve ter pričakovanja kupcev, oziroma uporabnikov storitev postavlja pred podjetja zahtevo za oblikovanje takšnega poslovnega sistema, ki se bo s prilagojeno organizacijsko strukturo lahko učinkoviteje spopadal z domačo in mednarodno konkurenco. Če želimo, da bo podjetje z okoljem ustvarjalo pogoje za razvoj nacionalnega gospodarstva in razvoj podjetja, je potreben ustrezno usposobljen management. Poslovna uspešnost je namreč v tesni korelaciji z učinkovitostjo njenih vodstvenih kadrov (Dimovski, Penger, & Žnidaršič, 2003, str. 6 12).

Večina študij je pokazala močno povezavo med odnosom zaposlenih do podjetja in njegovo uspešnostjo. Na odnos zaposlenih do podjetja pa vpliva ustrezno upravljanje s človeškimi viri in dobra organizacijska kultura. Največji vpliv na to imajo managerji s svojimi poslovnimi praksami. Ključ za uspeh so zavzeti, izobraženi, k strankam in sodelavcem usmerjeni samoodgovorni managerji. Podjetja se zavedajo, da v globalnem svetu konkurenčnost narašča, zato si prizadevajo čim bolje izkoristiti potencial zaposlenih in s tem pridobiti pomembne konkurenčne prednosti (Patterson, West, Lawthom & Nickell, 2003, str. 18 - 22).

Konkurenčno managersko okolje je tako mogoče zaobjeti skozi izzive globalizacije in globalne konkurence, prehoda industrijske dobe v dobo nove ekonomije, novih tehnologij in elektronskega poslovanja, preoblikovanja tradicionalnih organizacij ter izzive etike, družbene odgovornosti. V zadnji gospodarski krizi je pridobila na pomenu etika in družbena odgovornost. Nanjo je postala pozorna tako javnost, kot deležniki v podjetju (Dimovski, et al., 2003, str. 6 - 12).

V poročilu WCY so zajeti naslednji indikatorji, ki označujejo managerske prakse, podrobneje prikazane v prilogi 4:

- prilagodljivost podjetji,
- etična načela,
- verodostojnost managerjev,
- nadzorni sveti,
- revizijske in računovodske prakse,
- zadovoljstvo kupcev,
- podjetništvo,
- družbena odgovornost in
- zdravje in okoljska vprašanja.

5.5 Odnosi in vrednote

Različni politični in ekonomski sistemi v preteklosti so vplivali na narodove vrednote in pogled ljudi na svet. Z globalizacijo in integracijo se je kulturno raznolik svet povezal. Istočasno je globalizacija prinesla nove vrednote, kjer je postala produktivnost bolj zaželjena. S tujimi naložbami, prostim tokom kapitala, ljudi, storitev in tehnologije je počasi začela spreminjati

vrednote ljudi, ki postopno postajajo manj različne med posameznimi narodi (Harrison & Huntington, 2000, str. 25).

Države v razvoju lahko svoje gospodarstvo izboljšajo z ekonomskimi ukrepi, prevzetimi od gospodarsko razvitejših držav. Pri posnemanju pa se lahko zgodi, da določenega ekonomskega ukrepa v drugi državi ni mogoče izvesti ali pa ima drugačne učinke zaradi različnih kultur in narodovih vrednot. Tako s preprostim uvažanjem instituciji ni mogoče spremeniti načina mišljenja, občutji in delovanja ljudi. Vsaka država mora reforme prilagoditi nacionalni kulturi državljanov, zato ker ekonomski sistemi niso neodvisni od kulture (Harrison & Huntington, 2000, str. 25).

Države so v zadnjih letih spoznale, da so vlaganja v raziskave in razvoj sicer osnova tehnološkega razvoja, da pa se samo z njimi ne da doseči dovolj hitrih in učinkovitih sprememb. Sodobne ekonomske teorije gospodarskega razvoja poudarjajo poleg vlaganj v raziskave in razvoj, še pomen infrastrukture, institucij in medsebojnega sodelovanja vseh ekonomskih agentov. Država ima v organizaciji tega spleta dejavnikov še vedno glavno vlogo (Konda, 2005, str. 127 - 135).

V poročilu WCY so zajeti naslednji indikatorji, ki označujejo vrednote in odnose podrobneje prikazane v prilogi 5:

- Odnos do globalizacije,
- podoba v tujini,
- nacionalna kultura,
- fleksibilnost in prilagodljivost,
- potreba po gospodarskih in socialnih reformah,
- vrednostni sistem in
- podjetniške vrednote.

6 POSLOVNA UČINKOVITOST SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

Gospodarska in finančna kriza sta povzročili makroekonomska neravnovesja v evropskem in posledično slovenskem gospodarstvu. Kriza je osvetlila strukturna neskladja, ki jih v času visoke gospodarske rasti ni bilo zaznati (Vlada RS, 2011, str. 24).

Padec v konkurenčnosti gospodarstva je opazen pri vseh najpomembnejših kazalnikih. Slovenijo so prehitele nekatere nove članice Evropske unije, ki so bile še ob vstopu v EU precej za Slovenijo. V obdobju gospodarske krize je bilo prekinjeno razvojno dohitevanje držav članic Evropske unije, kar je v veliki meri povezano s strukturnimi razlogi (Vlada RS, 2011, str. 25).

Za zmanjšanje poslovne učinkovitosti med leti 2008 in 2011 IMD navaja slabe mikroekonomske kazalce poslovanja. Pomembno oviro pri poslovanju predstavlja visoka zadolženost podjetij in otežen dostop do finančnih virov. IMD kot problematično izpostavlja zmanjšanje tržne kapitalizacije in obsega trgovanja na borzi ter poslabšanje ocen, ki so jih v anketi navedli slovenski managerji glede usposabljanja zaposlenih v podjetjih.

Med najbolj šibkimi vidiki poslovne učinkovitosti v Sloveniji, po navedbah IMD, so že nekaj let neučinkoviti nadzorni sveti, zaprtost nacionalne kulture za tuje ideje in tuje naložbe, nizka

odzivnost na poslovne priložnosti in nesposobnost za pridobivanje ter angažiranje visoko usposobljenih kadrov.

Spodnja tabela prikazuje gibanje konkurenčnosti od leta 2004 do 2011, in sicer za končno uvrstitev na lestvici konkurenčnosti IMD ter poslovno učinkovitost.

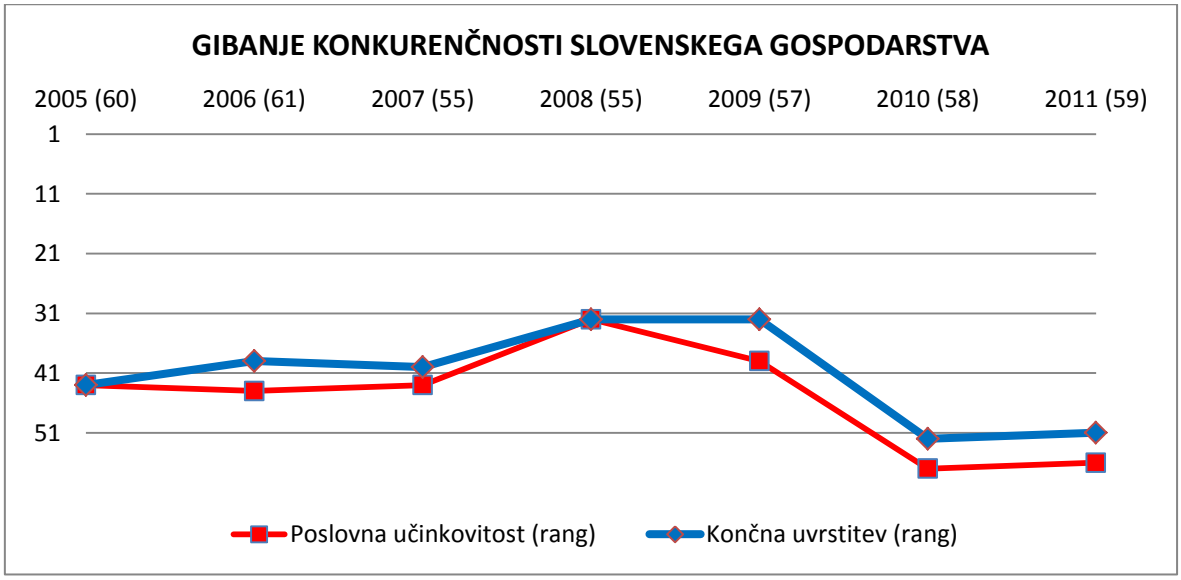
Tabela 1: Doseženo mesto Slovenije pri poslovni učinkovitosti in končni uvrstitvi

LETO (št. ocenjevanih držav)	2005 (60)	2006 (61)	2007 (55)	2008 (55)	2009 (57)	2010 (58)	2011 (59)
Poslovna učinkovitost (rang)	43	44	43	32	39	57	56
Končna uvrstitev (rang)	43	39	40	32	32	52	51

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

Iz grafa, oblikovanega na podlagi podatkov IMD, je razviden občuten padec konkurenčnosti med leti 2009 in 2010. Slovenija je bila leta 2009 uvrščena na 39. mesto po poslovni učinkovitosti in 32. mesto v končni razvrstitvi 57. držav. Leto zatem je Slovenija izgubila 18 mest na poslovni učinkovitosti ter pristala na 57. mestu izmed 58. proučevanih držav. Podobno je pri končni uvrstitvi izgubila 20 mest in se uvrstila na 52. mesto. Med štiriindvajsetimi državami Evropske unije, ki so bile zajete v raziskavo, se je uvrstitev Slovenije poslabšala za 8 mest.

Slika 4: Gibanje poslovne učinkovitosti in končne uvrstitve od leta 2005 do 2011

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

Na lestvici sta med državami Evropske unije slabše uvrščeni le Bolgarija in Romunija, pri poslovni učinkovitosti pa se Slovenija uvršča na zadnje mesto v Evropski uniji. Kljub temu, da imajo ankete precej manjšo utež v skupnem izračunu kot statistični podatki, lahko na podlagi rezultatov anketnih odgovorov ugotovimo, da odgovori slovenskih anketirancev v določeni meri kažejo na nezadovoljstvo s trenutnimi razmerami (Vlada RS. 2011, str. 25).

7 PODPODROČJA POSLOVNE UČINKOVITOSTI IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE

Poslovna učinkovitost slovenskega gospodarstva, se je na podlagi podatkov IMD, izrazito poslabšala med leti 2008 in 2011. Slovenija je v proučevanem obdobju izgubila 24 mest in se tako leta 2011 uvrstila na predzadnje 57. mesto.

Iz spodnje tabele je razvidno, da se je poslovna učinkovitost slovenskega gospodarstva, po metodologiji IMD, zmanjšala na vseh štirih podpodročjih poslovne učinkovitosti. Rdeča puščica ponazarja zmanjšanje ranga v primerjavi z letom prej, rumena stagnacijo in zelena izboljšanje.

V proučevanem razdobju je Slovenija na vseh podpodročjih izgubila več kot deset mest. Največji padec je bil na podpodročju finančnih trgov in managerskih praks. Najmanj mest pa je Slovenija izgubila na trgu dela in odnosov ter vrednot. V letu 2011 se je izboljšala njena uvrstitev le na podpodročju produktivnosti.

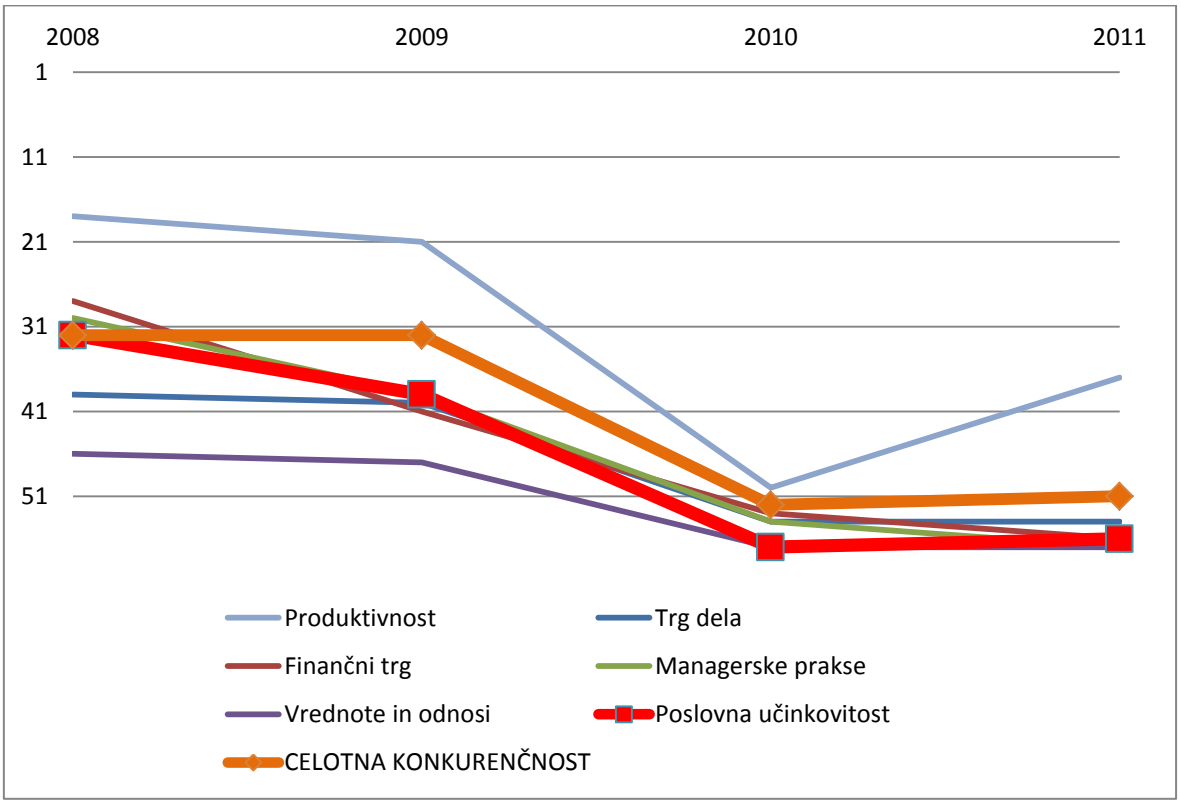
Tabela 2: Dosežena mesta Slovenije po podpodročjih poslovne učinkovitosti

POSLOVNA UČINKOVITOST PO LETIH	2008	2009	2010	2011
Finančni trg	28	41 ↓	53 ↓	56 ↓
Managerske prakse	30	39 ↓	54 ↓	57 ↓
Produktivnost	18	21 ↓	50 ↓	37 ↑
Trg dela	39	40 ↓	54 ↓	54 →
Vrednote in odnosi	46	47 ↓	57 ↓	57 →

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

Podatki Tabele 2 so prikazani v Sliki 7. Iz nje je razvidno izboljšanje produktivnosti, ki je zaustavilo izrazito negativen trend padanja poslovne učinkovitosti iz preteklih let.

Slika 5: Poslovna učinkovitost v letih od 2008 do 2011

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

7.1 Finančni trgi

Iz podatkov IMD je razvidno, da je k zmanjšanju poslovne učinkovitosti najbolj prispevalo podpodročje finančnih trgov. Znižanje je bilo prisotno pri vseh indikatorjih z izjemo naložbenega tveganja, kjer je Slovenija pridobila eno mesto.

Največje znižanje je bilo pri indikatorjih posojil in kreditiranja podjetji (39 mest), sledi velika zadolženost podjetji (34 mest), padec je bil prisoten v borznem indeksu (32 mest) in poslabšanje bančnih in finančnih storitev (29 mest). Nekoliko manjše znižanje konkurenčnosti je bilo pri naslednjih indikatorjih: dejavniki finančnega tveganja, bančne regulacije, tvegani kapital in preglednost finančnih institucij.

Tabela 3: Uvrstitev Slovenije na podpodročju finančnih trgov v letih od 2008 do 2011.

FINANČNI TRG/(št. vključenih držav)	2008 (55)	2009 (57)	2010 (58)	2011 (59)	RAZLIKA V RANGU (2008/2011)
Posojila	12	39	52	51	-39
Podjetniški dolg	23	41	57	57	-34
Borzni indeks v %	2	n.p.	50	34	-32
Bančne in finančne storitve	28	48	56	57	-29
Končna uvrstitev	28	41	53	56	-28
Dejavnik finančnega tveganja	34	37	48	57	-23
Finančne in bančne regulacije	42	36	53	57	-15
Tvegani kapital	37	44	52	52	-15
Transparentnost finančnih instituciji	47	36	48	58	-11
Delniški trg	45	46	52	54	-9
Pravice delničarjev	48	47	56	55	-7
Kapitalizacija delniškega trga (milijard $)	50	52	52	53	-3
Finančne transakcije s karticami	30	31	31	32	-2
Vrednost trgovanja na borzi.	43	41	45	45	-2
Seznam domačih podjetji	45	47	46	47	-2
Finančne kartice v obtoku	18	20	20	n.p.	-2
Kapitalizacija delniškega trga (%)	44	38	42	45	-1
Velikost sredstva v bančnem sektorju (%)	35	41	37	35	0
Naložbeno tveganje	24	24	24	23	1

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

Največji oviri za hitrejšo oživitev gospodarstva sta plačilna nedisciplina in nestabilen finančni sistem oziroma njegovo neučinkovito delovanje na področju zagotavljanja potrebnih virov financiranja podjetij. Z vsemi razpoložljivimi instrumenti in ukrepi je treba ohraniti likvidnost in solventnost bank ter drugih finančnih institucij, da bi bili pripravljeni na nove pretrese finančnih trgov v prihodnosti. (Vlada RS, 2011, str. 24).

V nadaljnjih korakih je treba pozornost nameniti okrepitvi instrumentov, ki bodo spodbudili finančne institucije in zasebne organizacije k vlaganju v semenski kapital, kjer Slovenija izkazuje znaten primanjkljaj. Za začetni razvoj in hitro rast inovativnih podjetij je zlasti pomembno lastniško financiranje, ki poleg kapitala prinaša znanje, tržne povezave in dostop do mednarodnih verig vrednosti. Z lastniškim financiranjem bi dosegli potrebno prestrukturiranje finančnih virov v gospodarskih družbah in bankah. Zmanjšali bi visok delež dolžniškega načina financiranja v zasebnem sektorju ter zmanjšali odvisnost podjetji od bank (Vlada RS, 2011, str. 19).

Oblikovati bi bilo treba posamezne nove finančne produkte, glede na tržne vrzeli, potrebe gospodarstva in za strateške razvojne projekte podjetij. Na tem področju Slovenija zaostaja za razvitimi državami Evropske unije (Vlada RS, 2011, str. 20).

V izogib neučinkovitemu finančnemu sektorju na dolgi rok, bi morala država okrepiti nadzor nad finančnimi institucijami. Povezovanje bank, zavarovalnic in institucij trga vrednostnih papirjev je tudi v Sloveniji na ravni, ki zahteva medsebojno sodelovanje nadzornih organov, če hočejo učinkovito nadzorovati in spremljati tveganje, ki se pojavlja pri poslovanju finančnih instituciji. Izkazalo se je, da je bil nadzor v času visoke gospodarske rasti nezadosten (Fišer, 2009, str. 119).

Po mnenju direktorja produkcije v podjetju Bisnode d. o. o., Roberta Petriča (priloga 6), bi bilo treba za povečanje učinkovitosti slovenskega finančnega sistema odpraviti škodljiva lobiranja, nepotizem in korupcijo, ki se je globoko zajedla v slovenski bančni sistem. Vzpostaviti bi bilo treba strokovno in ttansparentno kontrolo finančnega sistema ter upoštevati moralne vrednote in zavezanost etičnemu kodeksu.

7.2 Managerske prakse

Drug največji dejavnik, ki je prispeval k padcu poslovne učinkovitosti so managerske prakse. Na podlagi podatkov IMD je bilo zaznati največje znižanje pri indikatorju podjetništva, kjer je Slovenija padla iz 5. mesta leta 2008 na 51. mesto v letu 2011.

Izrazito se je poslabšalo zadovoljstvo kupcev (38 mest) in prilagodljivost podjetji na spremembe na trgu (32 mest), ter etična načela (30 mest). Najmanjši padec je bil prisoten pri indikatorju nadzorni sveti. Pri tem pa je treba poudariti na nizko uvrstitev že leta 2008.

Tabela 4: Uvrstitev Slovenije na podpodročju managerskih praks v letih od 2008 do 2011.

MANAGERSKE PRAKSE/(št. vključenih držav)	2008 (55)	2009 (57)	2010 (58)	2011 (59)	RAZLIKA V RANGU (2008/2011)
Podjetništvo	5	10	42	51	-46
Zadovoljstvo kupcev	12	26	42	50	-38
Prilagodljivost podjetji	24	39	53	56	-32
Etična načela	26	32	52	56	-30
Končna uvrstitev	30	39	54	57	-27
Veredostojnost managerjev	35	47	56	59	-24
Zdravje, varnost in okoljska vprašanja	23	n.p.	34	45	-22
Revizijske in računovodske prakse	39	44	58	59	-20
Družbena odgovornost	31	27	43	48	-17
Nadzorni sveti	52	57	58	59	-7

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

Dobre managerske prakse so se v obdobju gospodarske in finančne krize izkazale kot ključne za obstoj podjetja v zaostrenih razmerah na trgu. Neugodne razmere v slovenskem gospodarstvu

niso samo posledica zunanje krize, temveč tudi napačnih poslovnih odločitev v preteklosti. Odločitve managementa pogosto niso bile zakonite, predvsem pa ne etične. Velik problem predstavlja vmešavanje politike v podjetja, ki so v državni lasti (Umar, 2012, str. 24).

Veliko podjetij je zato v krizo vstopilo povsem nepripravljenih, brez notranjih rezerv. Prepočasno prilagajanje poslovnih modelov, neambiciozen pristop na nove trge in cenovno pozicioniranje, zanemarjanje optimizacije procesov v času konjukture, slaba kakovost izdelkov, nerazvita analitika, slabo izpeljani managerski prevzemi in finančno izčrpavanje, neučinkovit sistem nagrajevanja in pomanjkljiv razvoj mladih talentov so se izkazali kot najpogostejše poslovne napake iz preteklosti (Umar, 2012, str. 24).

Uspešnost soočanja s krizo je bila povezana tudi z uporabo ustreznih managerskih orodji. Razvoj in inovativnost, prodor na nove trge in v nove industrije, tesnejše delo s kupci in izkoriščanje poznavanja kupcev, utrjevanje blagovne znamke, notranja optimizacija in vodenje predstavljajo dobre managarske prakse. Problem slovenskega gospodarstva je bistveno prenizka ustvarjena dodana vrednost na zaposlenega. Sistematično urejanje in posodabljanje managerskih praks je eden ključnih dejavnikov za uspešnost slovenskega gospodarstva v naslednjih letih (Umar, 2012, str. 24).

V intervjuju je direktor produkcije v podjetju Bisnode, Robert Petrič, izpostavil velik pomen ustreznih managerskih praks za dolgoročno uspešnost podjetja. Pomembno vlogo pripisuje ustreznemu vodenju ljudi, motiviranju in pomoči pri njihovem razvijanju. Zaskrbljen pa je nad okoljem, kjer se vsi poznajo in je veliko prostora za neetična dejanja, po vrhu vsega pa to dopušča sodni sistem.

V prihodnosti je zato treba razviti potencial slovenskih managerjev, ki je še precej nerazvit in neizkoriščen zlasti, kar se tiče nove paradigme vodenja. Gre za celostno podobo vedenja in ravnanja na delovnem mestu. Veliko vlogo nosi njihova etična drža in zavezanost k trajnemu razvoju. Z večjim ozaveščanjem in razvojem ter sistemsko izrabo razpoložljivih potencialov zaposlenih, lahko vodilni znatno vplivajo na spremembe v prihodnosti in pripomorejo k dvigu konkurenčnosti slovenskega gospodarstva (Hafner, 2010).

7.3 Produktivnost

Na podlagi podatkov iz raziskav IMD je Slovenija izgubila 19 mest na podpodročju produktivnosti. V letu 2011 je bilo zaznati občutno izboljšanje. Iz 50. mesta leta 2010 se je povzpela na 37. mesto v letu 2011.

Največ je izgubila pri indikatorju uspešnosti malih in srednje velikih podjetji (19 mest). Prav tako se je zmanjšala produktivnost podjetij, ki so slabo podprta z globalnimi strategijami (17 mest). Zmanjšala se je uspešnost velikih podjetji glede na mednarodne standarde (15 mest).

Tabela 5: Uvrstitev Slovenije na podpodročju produktivnosti v letih od 2008 do 2011.

PRODUKTIVNOST/(št. vključenih držav)	2008 (55)	2009 (57)	2010 (58)	2011 (59)	RAZLIKA V RANGU (2008/2011)
Majhna in srednje velika podjetja	22	24	34	41	-19
Končna uvrstitev	18	21	50	37	-19
Produktivnost podjetji	37	37	51	54	-17
Velika podjetja	44	51	56	59	-15
Rast delovne produktivnosti	9	11	53	18	-9
Rast produktivnosti	9	8	54	17	-8
Produktivnost v kmetijstvu	33	32	37	38	-5
Celotna produktivnost (paritetea kupne moči)	25	26	29	28	-3
Celotna produktivnost, BDP/zaposleno osebo	25	25	27	28	-3
Delovna produktivnost	24	25	27	27	-3
Produktivnost v proizvodnji	27	25	31	30	-3
Produktivnost v storitvah	25	21	25	26	-1

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

Po globljem padcu leta 2009 je bila rast produktivnosti v Sloveniji v letih 2010 in 2011 višja kot v povprečju EU. Realna rast produktivnosti je bila v Sloveniji v letih 2010 in 2011 nekoliko večja (4,0 % in 1,6 %) kot v EU (2,5 % in 1,1 %), kjer se je leta 2009 tudi manj znižala (za 2,5 %) kot pri nas (za 6,3 %). Pri tem je povečanje produktivnosti, v obeh letih, v večji meri kot v EU izhajalo iz gibanja zaposlenosti, gospodarska aktivnost pa je bila šibkejša kot v Evropski uniji (Umar, 2012, str. 102).

Razmeroma visoka gospodarska rast, ki jo je Slovenija dosegala v drugi polovici prejšnjega desetletja do začetka gospodarske krize, je v premajhni meri temeljila na povišanju produktivnosti, ki bi izhajala iz izboljšanja dejavnikov konkurenčnosti. Relativno nižja produktivnost je predvsem posledica strukture slovenskega gospodarstva in nižje ravni produktivnosti posameznih sektorjev (Vlada RS, 2011, str. 25).

Za izboljšanje produktivnosti bi bili potrebni intenzivnejši strukturni premiki. Tehnološka zahtevnost proizvodov v izvozu še naprej zaostaja za povprečno v Evropski uniji, pa tudi za povprečjem novih članic. Slovenija ima v primerjavi z EU tudi precej nižjo snovno produktivnost, kar pomeni, da slovensko gospodarstvo bolj, kot v povprečju Evropske unije sloni na dejavnostih, kjer je raba materiala obsežna oz. ga uporablja manj učinkovito. Storitve, zlasti na znanju temelječe, ki lahko s svojo vlogo v proizvodnih procesih drugih sektorjev izboljšujejo konkurenčnost celotnega gospodarstva, pa le stežka sledijo hitremu razvoju v naprednejših ekonomijah (Umar, 2012, str. 10).

Poleg naštetih ovir produktivnost omejuje nenaklonjeno poslovno okolje za podjetniški razvoj, zlasti kar zadeva dostop do ugodnih virov financiranja, ki se je od začetka gospodarske krize še zmanjšal, prilagodljivost trga dela, birokratske ovire pri pridobivanju dovoljenj za poslovanje, dolgotrajni sodni postopki ipd. (Umar, 2012, str. 16).

Dvig ravni tehnološke zahtevnosti in krepitev inovativnosti proizvodov tako ostaja pomemben izziv za izboljšanje produktivnosti in konkurenčnosti slovenske industrije. Za povečanje njihovega prodora na zunanji trg pa je treba v večji meri v poslovne procese vključiti tudi storitve oblikovanja, naprednih informacijskih tehnologij in trženja. K izboljšanju na tem področju lahko prispeva tudi večja vpetost v mednarodne verige in sodelovanje s tujimi partnerji (Vlada RS, 2011, str. 25).

7.4 Trg dela

Na podpodročju trga dela je Slovenija po podatkih raziskav IMD med leti 2008 in 2011, izgubila največ mest pri mednarodnih izkušnjah vodilnih kadrov (26 mest). Sledi ji slaba motiviranost delavcev v podjetjih (16 mest). Mesto manj je izgubila pri indikatorju razpoložljivosti usposobljenih managerjev na trgu. Veliko slabše se je uvrstila tudi pri produktivnosti odnosov na delovnem mestu, prejemkih v storitvenem sektorju in pridobljenih ter zadržanih talentih.

Občutno izboljšanje v primerjavi z drugimi državami je bilo zaznati pri indikatorju ženske delovne sile, zmanjšanju stroškov v predelovalni industriji in pa pri delnih zaposlitvah.

Tabela 6: Uvrstitev Slovenije na podpodročju trga dela v letih od 2008 do 2011.

TRG DELA/(št. vključenih držav)	2008 (55)	2009 (57)	2010 (58)	2011 (59)	RAZLIKA V RANGU (2008/2011)
Mednarodne izkušnje	31	38	52	57	-26
Motiviranost delavcev	38	40	57	54	-16
Sposobni vodilni managerji	38	42	51	53	-15
Končna uvrstitev	39	40	54	54	-15
Odnosi z delavci	36	34	48	50	-14
Prejemki pri storitvenih poklicih ($)	26	27	38	38	-12
Pridobljeni in zadržani talenti	44	46	58	56	-12
Usposabljanje zaposlenih	27	21	42	38	-11
Tuji usposobljeni delavci	51	52	55	58	-7
Prejemki managerjev ($)	14	17	22	20	-6
Finančne sposobnosti	41	37	49	47	-6
Tuja delovna sila	19	20	21	23	-4
Delovna sila	53	54	55	56	-3
Nesporazumi med managementom in delavci	35	35	37	37	-2
Delovna sila %	23	23	23	25	-2
Beg možganov	44	39	53	46	-2
Rast delovne sile	40	52	44	41	-1
Plače zaposlenih v proizvodnji ($)	30	26	28	30	0

se nadaljuje

nadaljevanje

TRG DELA/(št. vključenih držav)	2008 (55)	2009 (57)	2010 (58)	2011 (59)	RAZLIKA V RANGU (2008/2011)
Razmik med prejemki	n.p.	n.p.	n.p.	6	0
Usposobljeni delavci	45	40	52	42	3
Delovne ure	33	34	28	29	4
Delne zaposlitve	37	38	34	31	6
Celotni stroški dela v predelovalni industriji (%)	19	12	14	11	8
Ženska delovna sila	33	39	21	23	10

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

Za slovenski trg dela je značilna visoka segmentacija. Položaj obsega pravic in obveznosti je glede na tip delovnega razmerja zelo različen. Poleg tega imamo v Sloveniji relativno tog trg dela, ki ovira hitrejše ukinjanje nerentabilnih delov gospodarstva. To ni omejitev le za hitrejši podjetniški razvoj, ampak tudi za priliv neposrednih tujih naložb, ki imajo lahko s prenosom znanj in tehnologij pomembno vlogo pri dvigu ravni konkurenčnosti podjetji (Vlada RS, 2011, str. 25).

Na trgu dela bi bilo treba omogočiti fleksibilne pogodbe o delu med delodajalcem in delojemalcem. S tem bi povečali svobodo delodajalcu pri določanju pogojev zaposlitve – čas zaposlitve, dodeljevanje delovnih nalog, usposabljanje, itd. Zmanjšati progresijo davčne in fiskalne obremenitve za visoko kvalificirane in vrhunske kadre z določitvijo maksimalnega zneska socialnih prispevkov. S tem bi omogočili lažji zaposlovanje visoko kvalificiranih delavcev. Ob tem bi bilo treba deregulirati poklice – neodvisne informacije o kakovosti, odprava reguliranih cen, odprava ekskluzivnega zastopanja, odprava obveznega članstva v združenjih (Vlada RS, 2005, str. 31).

Nujno bi bilo povečanje stopnje delovne aktivnosti, predvsem pa stopnje samo-zaposlenosti starejših, da bi preprečili njihovo prezgodnjo selitev med vzdrževano prebivalstvo, ki predstavlja vse težje breme za delovno aktivne. Slovenija bi morala izboljšati izobrazbeno in kvalifikacijsko strukturo prebivalstva, ki se bo sposobno dejavno vključevati v procese pridobivanja, ustvarjanja, prenosa in uporabe znanja (Vlada RS, b.l.).

Na podobne težave je v intervjuju opozoril direktor produkcije v podjetju Bisnode, Robert Petrič. Izpostavil je preveliko obdavčitev delovne sile s strani države, ki preprečuje nove zaposlitve. Prav tako je poudaril, da je na trgu delovne sile premalo usposobljenih kadrov, ki bi bili zaposljivi v gospodarstvu. Prepričan je, da bi višja prožnost delovne zakonodaje pripomogla k lažjemu zaposlovanju in odpuščanju ter k večjemu strmenju za kakovost znanja in bogatenju delovnih izkušenj iskalcev zaposlitve. Po njegovem mnenju bi bilo treba na državnem nivoju poskrbeti za bolj usmerjeno izobraževanje. Izobraževati bi bilo potrebno zaposlene, ki bi s svojim znanjem podprli razvijajoče in perspektivne sektorje v gospodarstvu.

7.5 Odnosi in vrednote

Na podpodročju odnosov in vrednot je Slovenija med leti 2008 in 2011, po podatkih IMD, izgubila 11 mest. Treba je poudariti, da je bila na dnu lestvice že leta 2008, ko se je uvrstila na 46. mesto izmed 55. držav.

Največji padec v proučevanem razdobju je bil pri indikatorju vrednostni sistem, ki ne podpirajo konkurenčnosti (19 mest). Sledi pretežno negativen odnos do globalizacije (12 mest) in podjetniške vrednote (10 mest). Ob tem bi izpostavil tudi indikator potreb po gospodarskih in socialnih reformah, kjer smo se uvrstili na zadnje mesto izmed vseh analiziranih držav.

Tabela 7: Uvrstitev Slovenije na podpodročju odnosov in vrednot v letih od 2008 do 2011.

VREDNOTE IN ODNOSI/(št. vključenih držav)	2008 (55)	2009 (57)	2010 (58)	2011 (59)	RAZLIKA V RANGU (2008/2011)
Vrednostni sistem	35	42	50	54	-19
Odnos do globalizacije	45	49	55	57	-12
Končna uvrstitev	46	47	57	57	-11
Podjetniške vrednote	43	35	51	53	-10
Potreba po gospodarskih in socialnih reformah.	48	48	56	57	-9
Nacionalna kultura	52	54	58	59	-7
Podoba v tujini	34	32	42	38	-4
Fleksibilnost in prilagodljivost	53	53	58	57	-4

Vir: S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2008, 2008, str. 242-245; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2009, 2009, str. 240-243; S. Garelli, IMD Competitiveness Yearbook 2010, 2010, str. 246-249; S. Rosselet-McCauley, IMD Competitiveness Yearbook 2011, 2011, str. 246-248.

Pomen kulturnih in družbenih vrednot se je v zadnjem času pokazal kot ključen dejavnik za nadaljnji gospodarski razvoj. Družbene vrednote je treba spremeniti v smeri spodbujanja večje podjetnosti in sodelovanja ter nastajanja podjetniških mrež. Izboljšati bi bilo treba javno podobo podjetnikov, ki morajo postati osebe, ki ustvarjajo nova delovna mesta, boljše plače in pozitivne zgodbe o uspehu. Glavni instrument promocije so mediji, ki morajo spremeniti svoj odnos do podjetništva, kar zahteva strokovno usposabljanje novinarjev (Drnovšek & Prodan, 2005, str. 186).

Na podjetniške namere vplivajo kulturne in družbene norme v okolju. Le-te lahko odločitev posameznika za podjetniško pot spodbujajo ali ga zavirajo pri njenem uresničevanju. Kljub temu, da je večina podjetništva v Sloveniji nastala iz nuje, je prav za ta gospodarstva značilen v povprečju najvišji delež ljudi, ki dojemajo podjetništvo kot privlačno karierno možnost in spoštovano aktivnost (Rebernik, Tominc, & Crnogaj, 2010, str. 7-34).

Vzpostavljanje podjetniških zmogljivosti posamezne družbe zato zahteva identificiranje posameznikov, ki so sposobni in voljni ustvariti in podpreti tiste, ki imajo pozitiven, razvojno naravnan odnos do družbe in sonaravnega razvoja. S strani države je treba podpreti vrednote in odnose, ki podpirajo podjetništvo in vidijo v globalizaciji nove priložnosti. Podjetništvo je treba

predstaviti ljudem kot pozitiven razvojni dejavnik, ki bo na dolgi rok dvignil narodovo blaginjo (Rebernik, et al., str. 7-34).

V intervjuju je direktor produkcije v podjetju Bisnode, Robert Petrič izpostavil slovenske podjetnike, ki so v tujini zelo cenjeni. Prepričan je, da znajo narediti dobro blagovno znamko, jo uspešno tržiti a pogosto razmišljajo preozko. Ta samo omejenost je ovira pri doseganju višjih ciljev. Drugo oviro pri razvoju podjetništva pa vidi v velikih in srednje velikih podjetjih, ki bi lahko bistveno bolj pomagala manjšim podjetnikom. To sodelovanje pa je zaradi vrednot družbe neizkoriščeno.

SKLEP

Med procesom izdelave zaključne strokovne naloge sem spoznal večplastnost, dinamičnost in širino koncepta nacionalne konkurenčnosti. S teoretičnega vidika sem se seznanil z različnimi opredelitvami istega pojma skozi čas, vse od statičnih do novodobnih, dinamičnih modelov merjenja konkurenčnosti.

Metodološki pristop merjenja konkurenčnosti po metodologiji IMD je primeren, ker vključuje veliko število tako primarnih kot sekundarnih podatkov. Na podlagi množice različnih indikatorjev je po navedenem metodološkem pristopu, lažje razbrati celotno sliko konkurenčnosti posamezne ekonomije.

Pri tem pa bi opozoril na določene pomanjkljivosti pristopa merjenja poslovne učinkovitosti po IMD. Še leta 2008 je IMD navajal kot prednost, lahek dostop slovenskih podjetij do posojil. V času krize pa se je ravno lahka dostopnost posojil izkazala za slabost. Banke so danes obremenjene s slabimi krediti in tako nesposobne financirati gospodarstvo za nov zagon. Podobno je IMD v poročilu leta 2008 navedel kot prednost visoke nagrade managementa, ki so se v času krize izkazale za neupravičene. Podjetja so bila slabo vodena, pogosto se jih je izčrpavalo in niso imela primerne strategije.

Zato je treba poročila IMD kljub velikemu številu podatkov brati kritično in upoštevati še druge dejavnike, ki jih omenjen pristop ne zajema. Kljub navedenim slabostim pa IMD poda zadovoljiv oris konkurenčnosti posameznega gospodarstva. Uporabniki njihovih letnih poročil konkurenčnosti, se lahko zanesejo na verodostojne analize.

Na podlagi podatkov IMD sem med izdelavo zaključne strokovne naloge prišel do zaključkov, da bodo morali pri dvigu poslovne učinkovitosti slovenskega gospodarstva sodelovati vse družbene skupine. Tako pri sprejemanju reform na področju delovno pravne zakonodaje do reguliranja finančnega sistema, dviga produktivnosti in spremembi managerskih praks. Zlasti pomembne bodo spremembe na področju odnosov in vrednot, ki bodo morale postati bolj naklonjene podjetništvu.

Preprosto kopiranje modelov iz sosednjih držav ne bo mogoče zaradi različnosti v nacionalnih kulturah. Politika je postavljena pred velik izziv reformiranja slovenske družbe z upoštevanjem in razumevanjem narodovih vrednot in pogledov na svet.

LITERATURA IN VIRI

1. Blatnik, K. (2010). *Finančni trgi in ustanove.* Ljubljana: GZS.

2. Bodie, Z., Kane, A., & Marcus, A.J. (2011). *Investments and Portfolio Management.* Boston: McGraw-Hill Irwin.

3. Coelli, T., Prasada, C., & Battese, G. (2005). *An Introduction to Efficiency and Productivity Analysis.* New York: Springer Science+Business Media, Inc.

4. *Core Activities* - IMD. Najdeno 15. mareca 2012 na spletnem naslovu: http://www.imd.org/about/keyfacts/core_activities.cfm.

5. Destefanis, S., & Mastromatteo, G. (2009). *Labor-market Performance in the OECD: An Assessment of Recent Evidence.* New York: The Levy Economics Institute.

6. Dimovski, V., Penger, S., & Žnidaršič, J. (2003). *Sodobni management.* Ljubljana: Ekonomska Fakulteta.

7. Drnovšek, M., & Prodan, I. (2005). *Poslovno okolje.* Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

8. *ECB - The competitiveness of European financial markets. An economic framework for effective policy-making.* Najdeno 15. mareca 2012 na spletnem naslovu: http://www.ecb.int/press/key/date/2007/html/sp070312.en.html.

9. *Factor & Criteria - IMD.* Najdeno 15. mareca 2012 na spletnem naslovu: http://www.imd.org/research/publications/wcy/Factors_and_criteria.cfm

10. Fišer, R. (2009). *Uvod v finančne trge in institucije.* Ljubljana: Zavod IRC.

11. Garelli, S. (2004). *IMD World Competitiveness Yearbook 2004.* Lausanne: International Institute for Management Development.

12. Garelli, S. (2008). *IMD World Competitiveness Yearbook 2008.* Lausanne: International Institute for Management Development.

13. Garelli, S. (2009). *IMD World Competitiveness Yearbook 2009.* Lausanne: International Institute for Management Development.

14. Garelli, S. (2010). *IMD World Competitiveness Yearbook 2010.* Lausanne: International Institute for Management Development.

15. Hafner, M. (2010). *Ali managerji vedo s kakšnimi človeškimi potenciali razpolagajo pri upravljanju podjetja.* Najdeno 25. maj 2012 na spletnem naslovu: http://www.zase.si /?clanki=4.

16. Harrison, L., & Huntington S., (2000). *Culture matters: how values shape human progress.* New York: Basic Books.

17. Konda, I. (2005). *Znanstveno-tehnološka politika.* Ljubljana: Naše gospodarstvo.

18. Malačič, A. (1995). *Startegija gospodarskega razvoja; Faktorji gospodarskega razvoja*. Ljubljana: Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj.

19. Porter, M., (b.l.). *Diamond Model and Clusters.* Najdeno 29. maja 2012 na spletnem naslovu: http://www.12manage.com/methods_porter_diamond_model.html

20. Patterson, M., West, M., Lawthom, R., & Nickell, S. (2003). *Impact of People Management Practices on Business Performance.* London: The Institute of Personnel and Development.

21. Porter, M., & Kramer, M. (2006). *The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility.* Boston: Harvard Business School.

22. Rebernik, M., Tominc, P., & Crnogaj, K. (2010). *Podjetniška aktivnost, aspiracije in odnos do podjetništva.* Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.

23. *Research Methodology*. Najdeno 1. aprila 2012 na spletnem naslovu: http://www.imd.org/research/centers/wcc/research_methodology.cfm.

24. Rosselet-McCauley, S. (2011). *IMD World Competitiveness Yearbook 2011*. Lausanne: International Institute for Management Development.

25. Sachs, J., Esty, D., & Porter, M. (1996). *World Economic Forum Global Competitiveness Report.* Geneva: World Economic Forum

26. Umar (2012). *Poročilo o razvoju 2012.* Ljubljana: Umar.

27. Vlada RS (2005). *Predlog konceptov ekonomskih in socialnih reform za povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.* Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.

28. Vlada RS (b.l.). *Slovenija jutri. Človeški kapital, delovna sila in trg dela.* Najdeno 25. maja 2012 na spletnem naslovu: http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/ dokumenti/ck2.pdf

29. Vlada RS (2011). *Konkurenčnost slovenskega gospodarstva.* Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.

30. Vlada RS (2011). *Nacionalni reformni program 2011-2012.* Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.

31. Weymouth, S., & Fenberg, R. (2011). *National Competitiveness in Comparative Perspective: Evidence from Latin America.* Miami: University of Miami.

32. Wignaraja, G., & Joiner, D. (2004). *Measuring Competitiveness in the World's Smallest Economies: Introducing the SSMECI.* Philippines: Asian Development Bank.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1 – Indikatorji produktivnosti 1
PRILOGA 2 – Indikatorji trga dela 2
PRILOGA 3 – Indikatorji finančnega trga 3
PRILOGA 4 – Indikatorji managerskih praks 4
PRILOGA 5 – Indikatorja vrednot in odnosov 4
PRILOGA 6 – Intervju 5

PRILOGA 1 – Indikatorji produktivnosti

Tabela 1: Indikatorji produktivnosti

PRODUKTIVNOST	**INDIKATOR**
Celotna produktivnost	Ocena BDP, popravljenega za pariteto kupne moči, na zaposleno osebo izražena v US$.
Celotna produktivnost	BDP na zaposleno osebo izražen v US$.
Rast produktivnosti	Odstotek spremembe produktivnosti na zaposleno osebo v realnem BDP-ju.
Delovna produktivnost	Ocena BDP, popravljenega za pariteto kupne moči, na zaposleno osebo izražena v US$ na uro.
Rast delovne produktivnosti	Odstotek spremembe produktivnosti v BDP-ju, popravljenim za pariteto kupne moči na zaposleno osebo na uro.
Produktivnost v kmetijstvu	Ocena glede na BDP, popravljen za pariteto kupne moči na zaposlenega v kmetijstvu v US$.
Produktivnost v proizvodnji	Ocena glede na BDP, popravljen za pariteto kupne moči na zaposlenega v proizvodnji, v US$.
Produktivnost v storitvah	Ocena glede na BDP popravljen za pariteto kupne moči na zaposlenega v storitvah v US$.
Velika podjetja	Uspešnost velikih podjetji glede na mednarodne standarde.
Majhna in srednje velika podjetja	Uspešnost malih in srednje velikih podjetji glede na mednarodne standarde.
Produktivnost podjetji	Produktivnost podjetji je podprta z globalnimi strategijami (ponudba, zunanje izvajanje).

Vir: Research Methodology, 2012.

PRILOGA 2 – Indikatorji trga dela

Tabela 2: Indikatorji - trg dela.

TRG DELA	INDIKATOR
STROŠKI	
Plače zaposlenih v proizvodnji ($)	Celotna izplačila proizvodnim delavcem v US$.
Celotni stroški dela v predelovalni industriji (%)	Odstotek spremembe.
Prejemki pri storitvenih poklicih ($)	Letni bruto dohodek z vsemi dodatki v US$.
Prejemki managerjev ($)	Vsi prejemki z osnovno plačo, bonusi in dolgoročnimi spodbudami v US$.
Razmik med prejemki	Razmerje med direktorjevimi prejemki in njegovim pomočnikom.
ODNOSI	
Delovne ure	Povprečno število delovnih ur na leto.
Odnosi z delavci	Produktivnost odnosov na delovnem mestu.
Motiviranost delavcev	Motiviranost delavcev v podjetjih.
Nesporazumi med managementom in delavci	Število izgubljenih dni na 1000 prebivalcev v okviru enega leta.
Usposabljanje zaposlenih	Pomen usposabljanja v podjetjih.
RAZPOLOŽLJIVOST DELA	
Delovna sila	Zaposleni in registrirani nezaposleni.
Delovna sila %	Odstotkovna sprememba.
Rast delovne sile	Odstotkovna sprememba.
Delne zaposlitve	Odstotek od vseh zaposlenih.
Ženska delovna sila	Odstotek od celotne delovne sile.
Tuja delovna sila	Odstotek od celotne delovne sile.
Usposobljeni delavci	Razpoložljivi, usposobljeni delavci.
Finančne sposobnosti	Razpoložljivi, finančno usposobljeni delavci.
Pridobljeni in zadržani talenti	Pridobivanje in zadržanje talentov v podjetjih.
Beg možganov	Beg možganov ne ovira konkurenčnosti v državi.
Tuji usposobljeni delavci	Tuji izobraženi delavci so privlačni za poslovno okolje države.
Mednarodne izkušnje	Mednarodne izkušnje vodilnih kadrov
Sposobni vodilni managerji	Trenutno dosegljivi usposobljeni managerji.

Vir: Research Methodology, 2012.

PRILOGA 3 – Indikatorji finančnega trga

Tabela 3: Indikatorji - finančni trg.

FINANČNI TRG	INDIKATOR
UČINKOVITOST BANK	
Velikost sredstva v bančnem sektorju (%)	% v BDP
Finančne kartice v obtoku	Število kartic na prebivalca.
Finančne transakcije s karticami	V US$ na prebivalca.
Naložbeno tveganje	Tveganja v posamezni državi (lestvica od 1-100).
Bančne in finančne storitve	Bančne in finančne storitve, ki podpirajo poslovno učinkovitost.
Transparentnost finančnih instituciji	Zadostno izvajanje preglednosti poslovanja finančnih instituciji.
Finančne in bančne regulacije	Bančne in finančne regulacije so zadostne in učinkovite.
Dejavnik finančnega tveganja	Zajema dejavnike tveganja finančnega sistema.
UČINKOVITOST DELNIŠKEGA TRGA	
Delniški trg	Delniški trg zagotavlja ustrezno financiranje podjetji.
Kapitalizacija delniškega trga (milijard $)	Milijard US$.
Kapitalizacija delniškega trga (%)	% v BDP
Vrednost trgovanja na borzi.	US$ na prebivalca.
Seznam domačih podjetji	Število domačih podjetji.
Borzni indeks v %	% sprememba indeksa v nacionalni valuti.
Pravice delničarjev	Pravice delničarjev se učinkovito izvajajo.
UPRAVLJANJE S FINANCAMI	
Posojila	Podjetja lahko dostopajo do posojil.
Tvegani kapital.	Podjetja lahko dostopajo do tveganega kapitala.
Podjetniški dolg	Dolg ne omejuje konkurenčnosti podjetji.

Vir: Research Methodology, 2012.

PRILOGA 4 – Indikatorji managerskih praks

Tabela 4: Indikatorji - managerske prakse.

MANAGERSKE PRAKSE	INDIKATOR
Prilagodljivost podjetji	Prilagodljivost podjetji spremembam na trgu.
Etična načela	Etična načela so upoštevana v podjetjih.
Veredostojnost managerjev	Verodostojnost managerjev v družbi.
Nadzorni sveti	Nadzorni sveti učinkovito nadzorujejo poslovanje podjetji.
Revizijske in računovodske prakse	Revizije in računovodski postopki se ustrezno izvajajo.
Zadovoljstvo kupcev	Usmerjenost podjetji na zadovoljstvo kupcev.
Podjetništvo	Podjetniško orientirani managerji.
Družbena odgovornost	Visoka družbena odgovornost vodji.
Zdravje, varnost in okoljska vprašanja	Zdravje, varnost in okoljska vprašanja so ustrezno obravnavana s strani managementa.

Vir: Research Methodology, 2012.

PRILOGA 5 – Indikatorja vrednot in odnosov

Tabela 5: Indikatorji - vrednote in odnosi.

VREDNOTE IN ODNOSI	INDIKATOR
Odnos do globalizacije	Pozitiven odnos do globalizacije.
Podoba v tujini	Podoba v tujini spodbuja poslovni razvoj.
Nacionalna kultura	Nacionalna kultura je odprta za tuje ideje.
Fleksibilnost in prilagodljivost	Fleksibilnost in prilagodljivost ljudi pri soočanju z novimi izzivi.
Potreba po gospodarskih in socialnih reformah.	Potreba po reformah je dobro sprejeta.
Vrednostni sistem	Vrednostni sistem podpira konkurenčnost.
Podjetniške vrednote	Vrednote podjetji se skladajo z vrednotami zaposlenih.

Vir: Research Methodology, 2012.

PRILOGA 6 – Intervju

INTERVJU

Intervju sem opravil z direktorjem produkcije v podjetju Bisnode d. o. o., Robertom Petričem preko elektronske pošte, 28. 6. 2012.

Bisnode, družba za medije ter poslovne in bonitetne informacije, d. o. o., je vodilni ponudnik poslovnih informacij v slovenskem gospodarskem prostoru. Bisnode je del mednarodne skupine Bisnode AB, največjega evropskega ponudnika poslovnih in bonitetnih informacij s sedežem v Stockholmu na Švedskem.

TRG DELA

1. **Kako, če sploh občutite nekonkurenčnost slovenskega trga dela, v podjetju Bisnode d. o. o.?**

Nizko konkurenčnost trga dela občutimo, kadar zaposlujemo nove sodelavce. Obdavčitev zaposlenih, zlasti sodelavcev z visoko izobrazbo in nekoliko večjimi dohodki je zelo visoka. To pogosto vpliva nato, da se veliko težje odločimo za nove zaposlitve.

Naše stranke so večinoma managerji, ki pogosto slabo vodijo podjetja, brez poglobljenega ekonomskega in managerskega znanja s premalo izkušnjami. Podjetja s slabo usposobljenimi vodilnimi kadri pa se ne zavedajo potrebe po odprtosti poslovnega okolja in globalnih izzivih. Vse to prispeva k nizki konkurenčnosti slovenskega trga dela.

2. **Kakšni se vam zdijo stroški dela v primerjavi z drugimi državami?**

Izredno visoka obdavčitev dela, zlasti vodilnih kadrov je povsem odveč. To je ostanek starega sistema. Takrat so bile razmere na domačem trgu in v svetu povsem drugačne od današnjega, globalno povezanega sveta.

3. **Je po vašem mnenju na trgu dela, dovolj usposobljenih kadrov, ko jih potrebujete?**

Ne, na trgu ni dovolj usposobljenih kadrov. Delodajalci – managerji so brez potrebnega znanja, zato se ne zavedajo njegovega pomena. Od iskalcev zaposlitve zahtevajo premalo znanja, le-ti pa se ne potrudijo dovolj, ker vedo da je nivo zahtevanega znanja nizek. Problematičen je tudi izobraževalni sistem, ki je premalo vpet v gospodarstvo.

4. **V katero smer bi šli vaši predlogi za dvig konkurenčnosti trga dela?**

Večja prožnost trga dela bi pripomogla poleg lažjega zaposlovanja in odpuščanja, k večjemu stremljenju za kakovost znanja in bogatenju delovnih izkušenj iskalcev zaposlitve. Na državnem nivoju bi bilo potrebno poskrbeti za bolj usmerjeno izobraževanje, da se ne izobražuje kader, ki ga ima Zavod za zaposlovanje na zalogi. Izobraževati bi se moralo zaposlene, ki bi podprli razvijajoče sektorje v gospodarstvu. Kateri so ti sektorji, je drugo vprašanje. Slovenija nima nobene strategije. Gre za sistematičen problem.

FINANČNI TRG

5. Ali je kreditni krč prizadel poslovanje podjetja Bisnode d. o. o.? Je bilo pri tem oteženo tekoče poslovanje in pridobivanje finančnih sredstev?

Naše podjetje ni občutilo kreditnega krča. Podjetje Bisnode d. o. o. se financira z lastnimi sredstvi. Večje težave je bilo opaziti pri naših strankah in plačevanju njihovih obveznosti.

6. Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno narediti za dvig konkurenčnosti in povečanje učinkovitosti bančnega in finančnega sektorja v Sloveniji?

Za povečanje učinkovitosti slovenskega finančnega sistema bi bilo treba odpraviti škodljiva lobiranja, nepotizem in korupcijo, ki se je globoko zajedla v slovenski bančni sistem. Vzpostaviti bi bilo treba strokovno in transparentno kontrolo finančnega sistema ter upoštevati moralne vrednote in zavezanost etičnemu kodeksu.

MANAGERSKE PRAKSE

7. Ali se je splošno nezadovoljstvo kupcev poznalo na prodaji vaših produktov v obdobju 2008 -2011?

Splošnega nezadovoljstva med našimi strankami ni bilo zaznati. Veliko bolj je bila prisotna kriza pri plačevanju naših storitev, kar je pripeljalo do plačilnih zamud.

8. Kakšen pomen pripisujete ustreznim managerskim praksam in etičnim načelom pri uspešnosti podjetja?

Ustreznim managerskim praksam in etičnim načelom pripisujem izredno velik pomen. Samo tako lahko podjetje ostane uspešno na dolgi rok.

9. Kakšne se vam zdijo managarske prakse v Sloveniji in kaj bi bilo treba narediti za njihovo izboljšanje?

Trg bi moral postati bolj zahteven. Tako bi se managerji bolje zavedali kako pomembne so izkušnje in znanje. Spoznali bi pomen ustreznega vodenja ljudi, njihovega razvijanja in ustreznega motiviranja. Samo tako je lahko podjetje uspešno na dolgi rok. V okolju, kjer se vsi poznajo in je veliko prostora za neetična dejanja, po vrhu vsega pa to dopušča sodni sistem, je malo prostora za izboljšanje.

VREDNOTE IN ODNOSI

10. Kakšen je odnos podjetja Bisnode d. o. o. do globalzacije?

Podjetje Bisnode d. o. o. je globalno podjetje s tujimi lastniki in jasno vizijo »Think global – Act local« in tako tudi deluje. Naučili smo se dobre globalne prakse hitro prenašati na domači (lokalni) trg.

11. Kakšna se Vam zdi nacionalna podjetniška kultura in naklonjenost slovenskega prebivalstva do podjetništva?

Slovenski podjetniki so v tujini zelo cenjeni. Znajo narediti dobro blagovno znamko, jo uspešno tržiti a pogosto razmišljajo preozko. Premalo razmišljajo o velikih stvareh in prehitro se zadovoljijo z malimi stvarmi. Ta samo omejenost je pogosto ovira pri doseganju še višjih ciljev. Druga ovira pri razvoju podjetništva so velika in srednje velika podjetja, ki bi lahko bistveno bolj pomagala manjšim podjetnikom. To sodelovanje pa je zaradi vrednot družbe neizkoriščeno.

12. Ali vidite potrebo po gospodarskih in socialnih reformah v Sloveniji?

Potreba po gospodarskih in socialnih reformah v Sloveniji je izredno velika.

PRODUKTIVNOST

13. Kaj bi bilo po vaše treba storiti za dvig produktivnosti in povečanje dodane vrednosti slovenskega gospodarstva?

Vzpostaviti bi bilo treba primerno poslovno okolje. Tu ima veliko vlogo država z dobro delujočim pravnim sistemom. V naslednjem koraku bi bilo treba začrtati strategijo na konkurenčnih prednostih Slovenije. Te ni že več kot 20 let. Potrebno bi bilo zaposliti resurse in jih razvijati v delavnosti in odprtosti za spremembe.